

ПАМ'ЯТІ СТЕФАНІ РОМУАЛЬДІВНИ КІЛІЄВИЧ

7 січня 2000 р. на 80-му році життя пішла від нас доброзичлива й чуйна людина, відомий археолог, один із провідних спеціалістів в галузі давньоруської археології, кандидат історичних наук Стефанія Ромуальдівна Кілієвич. Вона народилася 4 листопада 1920 р. в с. Моївка Вінницької обл. в родині службовця.

Після закінчення Ситковецької середньої школи С. Р. Кілієвич з 1938 по 1941 рр. навчалася на історичному факультеті Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького. У липні 1941 р. разом із студентами інших вузів працювала на будівництві оборонних укріплень навколо Києва. У листопаді 1941 р., уже в евакуації, закінчила Воронежський державний педагогічний інститут. У 1941—1943 рр. завідувала учбовою частиною та викладала історію в Ново-Перунівській школі Алтайського краю. З січня 1943 р. С. Р. Кілієвич на комсомольській роботі — інструктор Київського обкому в м. Тулі, в с. Гоголів Броварського р-ну та у Києві після визволення міста.

У грудні 1944 р. Стефанія Ромуальдівна стає науковим співробітником Державного історичного музею України в Києві і відтоді все своє життя присвячує дослідженням історичного минулого столиці Київської Русі. З

1951 р. вона завідувач відділу «Київська Русь». За її участю відтворюється перша повоєнна музейна експозиція відділу. З часу роботи в Музеї С. Р. Кілієвич бере активну участь в археологічних експедиціях — улітку 1945 р. у Переяславі (керівник академік Б. О. Рибаків), а в 1957 р. — поблизу с. Жовнин Полтавської обл. на розкопках давньоруського городища (керівник експедиції В. Й. Довженок) та 1955 р. у Києві по вул. Володимирській, у садибах № 7 і 9. А після того були багаторічні самостійні археологічні дослідження стародавнього Києва.

У липні 1970 р. при Інституті археології була створена Київська постійно діюча археологічна експедиція під керівництвом П. П. Толочка, що почала систематичні дослідження стародавнього Києва. Для роботи в експедиції були запрошені кваліфіковані й досвідчені археологи і серед них — Стефанія Ромуальдівна, яка очолила Старокиївський загін, що досліджував Київський дитинець.

Саме Старокиївська гора, найдавніша частина Києва, стала об'єктом наукових інтересів С. Р. Кілієвич, її невтомної польової дослідницької діяльності. Вона відкрила житла та господарські комплекси з ліпною керамікою VII—IX ст., розкопала кілька унікальних поховань курганного могильника IX—X ст., відкрила десятки жител X—XIII ст., ремісничі майстерні, житла киян, що загинули під час штурму Києва монголами 1240 р., комплекс печей для випалу плінфи X ст., досліджувала Федорівський собор 1128 р. та його монастирське подвір'я. Ці багаторічні дослідження на території «міста Володимира» дали дуже важливий матеріал для з'ясування початкових етапів розвитку Києва, для вивчення формування історичної топографії та соціального обрису київського дитинця.

Величезний археологічний матеріал, здобутий розкопками як самої дослідниці, так і її численними попередниками на території дитинця, був нею ретельно й кваліфіковано систематизований. На підставі його аналізу й картографування, зіставлення з писемними джерелами була вперше складена «Археологічна карта київського дитинця», де подано історію його дослідження з 1824 по 1981 рр. і внесено, з прив'язкою до сучасної топографії міста, всі археологічні пам'ятки.

Ця карта стала основою усіх подальших наукових праць дослідниці, і, передусім, кандидатської дисертації — ґрунтовної підсумкової праці про найдавнішу центральну частину Києва, захищеної у 1977 р. Матеріали

дисертації лягли в основу фундаментальної праці «Детинець Києва IX — первой половины XIII вв.» (1982).

С. Р. Кілієвич опублікувала близько 60 статей, переважно у збірниках відділу археології Києва. Вагомий внесок її і в створення колективної монографії «Новое в археологии Киева» (1982). Її доповіді на міжнародних, всесоюзних та республіканських конгресах і конференціях одержали позитивну оцінку відомих фахівців давньоруської археології та історії.

1993 р. наукову діяльність Стефанії Ромуальдівни було відзначено Державною премією України в галузі науки і техніки за вагомий внесок у дослідження з історії середньовічного Києва. Того ж року на всесоюзному конкурсі науково-популярних книжок за працю «На горе Старокиевской» дослідниця одержала диплом I ступеня.

Уже з перших днів створення Українського товариства охорони пам'яток історії та культури вона активно включилася до роботи, ставши членом Президії Київської міської організації. Читала лекції на підприємствах, у народному університеті «Пам'ятки України», писала сценарії документальних фільмів, мультфільмів, діафільму «Київська Русь». Окремо треба сказати про лекторії «Про що розповідає археологія», яким Стефанія Ромуальдівна керувала упродовж багатьох років і який, завдяки її енергії, діє і до сьогодні.

За самовіддану працю й активну участь у суспільному житті С. Р. Кілієвич нагороджено орденом «Знак пошани» (1967), медалями та Почесною грамотою Президії Верховної Ради України (1982).

Світла пам'ять про Стефанію Ромуальдівну Кілієвич назавжди залишиться у серцях її колег, друзів та близьких.

ПАМ'ЯТІ ЛЮБОВІ ЄГОРІВНИ СКИБИ

16 березня 2000 р. пішла від нас Любов Єгорівна Скиба — талановита колега, ширий друг, чарівна жінка, кандидат історичних наук, спеціаліст у галузі ранньої історії слов'ян та зарубинецької культури, старший науковий співробітник відділу слов'янської археології ІА НАН України.

Особистість людини формується у дитинстві. Люба народилася 22 травня 1955 р. в шахтарському місті Горлівка на Донеччині. Коли їй було лише три роки, в шахті загинув батько. Життя не було ані легким, ані забезпеченим. Напевне, з дитячих років, і сила характеру, і витриманість, вміння самостійно, без підтримки і допомоги зовні, долати перешкоди на шляху до мети. Вона сама творила своє життя. І водночас, Любу завжди відзначала постійна готовність прийти на допомогу, підтримати тих, хто поруч, — близьких, рідних, товаришів. Доброзичлива і приязна до оточуючих, лишалася нетерпимою до підлоти, зрад, низьких вчинків.

У школі Люба, обдарована й працьовита, була відмінницею. І вже тоді над усе вона цікавилася давньою історією. 1972 р., з першої спроби, вступила на історичний факультет Київського держуніверситету. Перші експедиції, і поставлена мета: бути археологом.

Улітку 1976 р., ще студенткою, Люба приїздить на розкопки Ходосівського зарубинецького городища, які очолював її майбутній вчитель і науковий керівник, доктор історичних наук Євген Володимирович Максимов. Можливо, саме тоді була обрана галузь, якій далі буде присвячене все наукове життя, аж до останнього польового сезону 1999 р. — найраніші часи слов'янства, зарубинецькі пам'ятки Наддніпрянщини.